بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2025/HC-B12/41
- **އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް:** އިމްތާޒް ނަސީރު
- **އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްބާރިއު ހުސައިން
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަރީފު
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދް މޫސާ

ނިމުނު ތާރީޚް: 14 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1447 / 04 ޑިސެންބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި ވަކިއަށް ރަޖިސްޓްރީ ކުރި ތާރީޚު:

29 ޖުމާދަލްއޫލާ 1446

20 ނޮވެމްބަރު 2025

އިސްތިއުނާފު ކުރި ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 145-B3/SHN/(482-483,2025)/2025/06
- **ނިންމި ތަން:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **މާއްދާ:** ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާގުޅޭ ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 20 ސެޕްޓެމްބަރު 2025
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 10 ނޮވެމްބަރު 2025

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

އިބްރާހީމް ރަޝީދު / ރަޝީދުގެ، ޝ. ފުނަދޫ

އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A300316

ދާއިމީ އެޑްރެސް: [illegible] / [illegible]

[illegible]، މާލެ

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ދާއިމީ އެޑްރެސް:

ރީޖަނަލް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އޮފީސް، ޝ. ފުނަދޫ

ރީޖަނަލް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އޮފީސް، ހދ. ކުޅުދުއްފުށި

ޙާޝިޔާ – ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ – އިސްތިއުނާފަށް އެދި ހުށަހެޅުން

[illegible]

ތަޢާރަފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B3/SHN/(482-483,2025)/2025/06 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާބެހޭ ނިންމި ނިންމުން" (10 ނޮވެމްބަރު 2025) (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުން") އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅައިގެން މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2025/HC-B12/41 ޤަޟިއްޔާއިން ބެލި އިސްތިއުނާފު (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު") ނިންމި ގޮތުގެ ޚުލާޞާއެވެ.

2. މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A300316 (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "އައިޑީކާޑު ނަންބަރު") އެވެ. އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެ ފަހުން "ރައްދުވާ" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް") އެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުން

3. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުމުގެ ޚުލާޞާ ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަމެވެ.

ދަޢުވާ އުފުލުން

4. ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު)ގެ 112 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ހަވާލާދީ، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ޖަދުވަލު 1 ގައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗެއް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގެ ދަޢުވާ އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 148 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ، 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ކުށަށް ބާރުއަޅައިދިނުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ދަޢުވާކޮށްފައި އޮތެވެ.

ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުށަހެޅުންތަކާއި ހުށަހެޅުން

5. އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] މި ދަޢުވާގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުށަހެޅުންތަކާއި ހުށަހެޅިއެވެ. އެއީ މި ބަޔާންކުރާ ހުށަހެޅުންތަކެވެ.

5.1. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) (މިއަށްފަހު "ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު") ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދައުލަތް އަޑުއެހުމުގައި އަދި/ ނުވަތަ ދައުލަތު ހުށަހަޅާ ހެކިތަކުގައި އުނިކަމެއް ވާކަމަށް ބުނެ، "ކޮންޓްރޯލްޑް ޑެލިވަރީ އޮޕަރޭޝަން ރިޕޯޓު" ގައި [illegible] ސޮއިކޮށްފައި ނެތްކަމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެކީގެ ޤާނޫނު) (މިއަށްފަހު "ހެކީގެ ޤާނޫނު") ގެ 89 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި، [illegible]، މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

5.2. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެ، މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއާ [illegible].

5.3. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ވަކި [illegible] ޝަރީޢަތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ދަށުން ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ [illegible] [illegible]، [illegible]

ހުއްދަދިން ކަމުގެ [illegible] ދަށުން [illegible] ގޮތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހައްޔަރުކުރުމުގެ ކުރިން ކަމަށެވެ. ވީމާ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފޯލިއޯ ނަންބަރު 33، ފޯލިއޯ ނަންބަރު 34، ފޯލިއޯ ނަންބަރު 35، ފޯލިއޯ ނަންބަރު 36، ފޯލިއޯ ނަންބަރު 105 އަދި ހެކިވެރިޔާ ނަންބަރު 12 ގެ ހެކިބަސް [illegible] އެނގޭކަމަށެވެ.

5.4. ފޯލިއޯ ނަންބަރު 47 ގައިވާ "[illegible] [illegible] [illegible]" އަކީ އެ [illegible] [illegible] [illegible]، ނުވަތަ ކަމާގުޅޭ [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށްވާތީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ފޯލިއޯ ނަންބަރު 3ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible].

5.5. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (6) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] ނަންބަރު 482/Cr-C/2025 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ފޯލިއޯ ނަންބަރު 72 އިން 83 އަށް އަދި ފޯލިއޯ 85، ފޯލިއޯ 87، ފޯލިއޯ 90، ފޯލިއޯ 93 އިން 102 އަށް (10 ފޯލިއޯ)، އަދި ފޯލިއޯ 104 [illegible] [illegible].

ހުށަހެޅުންތަކާމެދު ނިންމި ގޮތް

6. މި ހުށަހެޅުންތަކާމެދު ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

6.1. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދައުވާ އުފުލުމުގައި އަދި/ ނުވަތަ ދައުވާ ހުށަހަޅާ ފޮތުގައި އުނިކަމެއް ވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ނިންމާފައިވަނީ، އެ ހުށަހެޅުމަކީ މި މަރުޙަލާގައި މައުޟޫޢީގޮތުން ބެލުމަކާ ނުލައި ނިންމިދާނެފަދަ ހުށަހެޅުމެއް ނޫންކަމަށެވެ.

6.2. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރާ ހަވާލާދީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއެކު މައްސަލައިގައި ދެން ތުހުމަތުކޮށްފައިވާ ފަރާތަށް ޖަދުވަލް 1 ގައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗެއް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގެ ދައުވާކޮށްފައިނުވާތީ އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފުކަމެއްކަމަށް ބުނެ ދައުވާކުރުމަށް ހުށަހަޅަން ވެދާނެ ދިފާޢެއްކަމަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތާ ބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމަކަށްވާތީއާއި، ދައުވާކުރުމަށް ހުށަހަޅަންވެދާނެ ދިފާޢު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގާ ތަފާތުކުރުން [illegible] ހުށަހަޅަންވެދާނެ ދިފާޢެއްގެ ގޮތުގައި މި [illegible]

6.3. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރާ ހަވާލާދީ، [illegible]

6.4. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (6) ވަނަ ނަންބަރާ ހަވާލާދީ، [illegible]

ރައްދުވާ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ހުރި ހުރިހާ [illegible] ހިއްސާކޮށްފައިވާތީ، ހިއްސާކުރުމަށް [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible].

7. އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅީ މި ނިންމުމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ބަހުސް

8. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އިސްތިއުނާފީ [illegible] ނުކުތާއެވެ.

ފުރަތަމަ ނުކުތާ

9. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، "މި މައްސަލައިގައި، ކޮންޓްރޯލް ޑެލިވަރީ އޮޕަރޭޝަން [illegible] ([illegible] 47) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ރައްދުވާ ފަރާތުގެ [illegible] "scaramanga" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، "މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާ ([illegible] [illegible] [illegible]) ގެ [illegible]" [illegible].

9.1. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެއެވެ.

9.1.1. މި މައްސަލައިގައި ދައުވާ އުފުލާފައިވާ ގޮތަށް، ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުން ބަލާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދައުވާ އުފުލުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެގޮތުން ކޮންޓްރޯލް ޑެލިވަރީ އޮޕަރޭޝަން [illegible]"

ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގައި scaramanga ނަމަކަށް ކިޔާ ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފު ކަމަށްވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުވާއެއް ކުރިއަށް ނުދެވޭނެކަމަށެވެ.

9.2· މި ނުކުތާގެ [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

9.2.1· [illegible] [illegible] ފޮޓޯ [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަމަކީ މައްސަލައިގެ ހެކިބަސް ނަގާއިރު [illegible] [illegible]، [illegible] ވަކި ކަމެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާ [illegible] ނޫންކަމަށެވެ.

ދެވަނަ ނުކުތާ

10· މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްލައި ވަނީ، "[illegible] ސާބިތު އެ [illegible] [illegible] ކުރިން އެތަކެއް ފަހަރު އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެގޮތުން 2025 އޭޕްރީލް 8 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 2025 އޭޕްރީލް 20 ވަނަ ދުވަހާ ހަމައަށް އެކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، "މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނޫން" ކަމަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

ހުއްޓާ ނުގުޅުވުން ކަމަށް ހައިކޯޓުގެ ގަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2016/HC-A/451 އިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމާ ހިލާފުން" ކަމަށެވެ.

10.1. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމުގެ ހުލާސާ މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

10.1.1. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/451 ގަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްގައި ސަރުކާރުން ކުރެވުނު ކަމުގެ އޮތުމުގެނަމަ، ދައުލަތުގެ ޒިއްމާ ހުއްޓާ ނުގުޅުވުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، މި މައްސަލައިގާ ޒުހާޑް ލޮބުޖޭރީއަށް ފާރުވާ ހަމައެކަށް ބައްލައިން، ޙުކުމް އޮތް ކަސްބަކީ ފާރިތުވާފައިވާ ކަމަށާއި، އެ ގަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް އޮތް ކަސްބަގައި ސަރުކާރުން ކުރެވުނު އޮތުމުގެނަމަ ދައުލަތުގެ ޒިއްމާ ހުއްޓާ ނުގުޅުވުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގާ ޒުހާޑުގައި ހުރި ތަކެތީގެ ސަރުކާރަން ކަނަވަރު ނުވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދައުލަތައްގެން ކުރިއަށް ނުދެވޭނެކަމަށެވެ.

10.2. މި ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ދައުލަތާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ފުރިހަމަ ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

10.2.1. މި މައްސަލައިގާ ޒުހާޑު މަސްތުވާތަކެތި އިމްޕޯޓް ތަސްދީޤު ގެޓުކަން ނުވަތަ ދޫކުރަން ވަޒަންކުރުމުގައި މައްސަލަ މައްޗަށް ގެންދަން ބޮޑުވަރުފަދައި ކަމަށްވާތީ، ޙުކުމް އޮތް ކަސްބަގައި ހުރިކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކޭ ގޮތަށް ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައި ދައުލަތް ބޭނުމުކުރުމުން ހަމައެއް ނެތެކަމަށެވެ.

ތިންވަނަ ނުކުތާ

11. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްލައި ވަނީ، "އިމާރާތް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފަށައިގަތުމާއި އެއްބަސްވުމުގެ ދަޢުވާ ކޮށްފައިވާއިރު، އާދަމް ސާބިރުގެ މަސައްކަތް މި ދަޢުވާ ނުކުތުމަށް ގާނޫނުއަސާސީއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަވާލުކުރުމުގެ ހައްގު ހިފުމު އަމަލުން ކަމަށް ބަލާނެ ކަމުގައި، "ދައުލަތުގެ ކުރަމުން ހުރިހާ ކަންތައްތަކަށް ދިމާވާގޮތަށް މި ދިޔުމަށް ނިޔާ ތަކެއް ސަރުކާރުން ނުދޭނެ" ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ގާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާ (ދައުލަތުގެ ކުރަމުން ހުރިހާ ކަންތައްތަކަށް ދިމާވާ ކުރަނުކުން) އާ ޚިލާފަށް" ކަމަށެވެ.

11.1. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމުގެ ތެރެއިން މި ބައިން ކުރަނީއެވެ.

11.1.1. އިމާރާތް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފަށައިގަތުމާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަޢުވާ ކޮށްފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިމާރާތުގެ ތަރައްޤީކުރުން އަދި ފަހުން ކަމަށް އާދަމް ސާބިރުގެ މަސައްކަތް އެހެން ދައުލަތެއް ކޮށްފައިނުވާތީ، މިއީ ގާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި ހަމަހަމަކުރުމުގެ އަސާސް ހިފެހެއްޓުމަށެވެ.

11.1.2. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދިފާޢު މަދަނީ މީހަކަށް ސާބިތުކޮށްދިނުމަކީ، އެ ދައުލަތް ބޭނުންކުރައްވައި ނިންމަވަން ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމުމުގެ ހިންގުންތަކުގައި، ހަމަހަމަކުރުމުގެ ހައްގު ނިގުޅައިގަނެފައިވާކަން

އެނގޭ ހިނދު، މިއީ ގާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުންނާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުންވެސް ބަލައިގަނެވޭނެ ދައުވާކުރުމަށް ހުރަހަކަށް ނުވާނެ ދިފާޢެއް ކަމަކެވެ.

11.2 މި ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި މުހިއްމު ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަމެވެ.

11.2.1 ކުށެއް ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހުންނާ ދެކޮޅަށް ދައުވާ ކުރުމަކީ ގާނޫނުއަސާސީގެ 50 ވަނަ މާއްދާއިން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ދީފައިވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއް ކަމަށާއި، މި ބާރު ބޭނުންކުރުމުގެ އަސާސީ ހަމައަކީ އެމީހާ ދެކޮޅަށް ދައުވާ [illegible] [illegible] ހުރިކަން [illegible] [illegible] [illegible] ގާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާއިން ސާފުވާ ކަމަށެވެ.

11.2.2 މައްސަލައިގާ ހިނގާ ދެފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނާ ބުނުން އެއީ އެއްވެސް ބިންގަނޑެއް [illegible] ވާހަކައެއްކަން ކަމަށެވެ.

ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ

12. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްލަން ވަނީ، "ހެއްކާބެހޭ ގާނޫނު"ގެ 89 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "މި [illegible]

މައްސަލައިގެ ހުރި ގޮތުން ވަޒަންކޮށްފައިވާނެ" ކަމުގައި ކޯޓުން ނިންމި ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 60 (އަދުލުވެރިން ނުވަތަ ސާއި ސާބިތުކުރުން) އަދި 89 ވަނަ މާއްދާ (ފޮރެންސިކް ހެކި ހުށަހެޅުން) އާ ޚިލާފަށް" ކަމަށެވެ.

12.1 މި ނުކުތާގެ ތަފުސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމުގެ ހުލާސާ މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

12.1.1 ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ދިނުމަށް ނުވަތަ ދިނުމުގެ ބަޔަށް ވަކި ދީފަދަ ދިފާޢުވާގޮތަށް ނުވަތަ ސައިންޓިފިކް ކަމަށް ބުނެފައި، އެކަން ސިފަތަކަށް ހުށަހަޅަން ފޮރެންސިކް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ކަމަށާއި، ޤާނޫނުގެ 89 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، ފޮރެންސިކް ހެކީގެ ތެރޭގައި އިނގިލީގެ ނިޝާން، ޑީއެންއޭ، ފޮޓޯ، ސައިންސާއި ޓެކްނޮލޮޖީގެ އެހީގައި ހޯދާ މައުލޫމާތު، އޯޑިއޯ ވީޑިއޯ މައުލޫމާތު އަދި ކުރުގެ ވިރުން ފެންނަ މާއްދީ ހުރި ހިމެނޭކަމަށެވެ. ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ނަގާ ފޮރެންސިކް ހެކިތައް އަދި ބަދަލު ހަމަޖެހޭ ފުރިހަމަކުރެވިފައިވާ ދިރާސާގެ ސިފަތަކަށް ގަބޫލުކުރެވިފައި އެ ހުކުމް ފަންނީ ފެންވަރުގެ ނިސްބަތް ސައިންޓިފިކް ދުނިޔޭގައިވާނަމަ ކަމަށެވެ.

12.1.2 ކޮންޓްރޯލް ޑިވައިސް އެކްސެސަން ވިޔަސް ފޮރެންސިކް ހެކިން ކަމުން، އެގޮތް އިސްލާހީކަން ސާއި ނަތީޖާން، އަދި އެކްސެސަން ނިންމާފައިވަނީ ސައިންޓިފިކްގޮތުން މި ހުރި ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 89 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާ ޚިލާފުވާކަމަށެވެ.

12.2 މި ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

12.2.1. މި މައްސަލައިގާ ފެނުނު މަސްއޫލިއްޔަތަކީ އިލްތިޒާމް ތަރުތީބާ ދެކޮޅަށް ނުވަތަ ޙައްޤުތަކުން ވަޒަންކުރެވޭނީ، މައްސަލަ މައްޗަށް ގޮތުން ބެލުމަށްފަހުގައި ކަމަށްވާތީ، ޝަރީޢަތުން އޮތް ކަސްޓަޑީގައި ހުރިކަމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދޫކޮށް އެދި ކަންކަމުގެ މައްސަލަ ބަލައި ދައުލަތް ބޭރުކުރެވޭން ހަމައެއް ނެތްކަމަށެވެ.

ފަސްވަނަ ނުކުތާ

13. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްލައި ވަނީ، "ހިރާސްތުން އާދަމް ސާދިގުގެ އަދުލުވެރިކަމާމެދު އިލްތިޒާމް ދުސްތޫރުގެ ފަރާތުން ސާބިތު އަދާލަތު އިއްތިހާމުގެ، "އަކަންތަކަކީ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގެ ތެރެއިން އަކަންތަކުން ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމަށްކަނޑައަޅާފައިވުމަކީ، އަދި އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުރިގޮތުންނާއި، އެއިނާ ދޭން ބަލަހައްޓާ ހުރި ގަރާރު ވަޒަންކުރާނެ ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުމަކަށްވުރެ، މި ގަރާރުގައި ހުރި ގަރާރު ވަޒަންކޮށްފައި މައްސަލަ ބެލުމުގައި ކޮށްފައި ނުވައި އާދަމް ގޮތެއް ނިންމާފައިނުވާތީ، މި ހިނދުގައި މި ހުކުމް ބާތިލުކޮށްދެން" ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވަނީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާ (ހެކިބަސް ދިނުމުގެ އަދުލުވެރިކަން ހުރުން) އާއި 51 ވަނަ މާއްދާ (ހެކިބަސް ނަގައިގެންނުވާނެ ހާލަތްތައް) އާ ޚިލާފަށް" ކަމަށެވެ.

13.1. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމުގެ ޚުލާސާ މި ބަޔާންކުރަމެވެ.

13.1.1. އާދަމް ސާދިގުގެ ކުށުގެ ތަޙުޤީޤާއި، ވީނަ މައްސަލަތަކުގައި ހައްދަކުދާކުރުމައިވާކަން މުއްދަތު އަދި ތަހުޤީޤުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ، އެކަމުގެ ތަފްސީލުކުރާގޮތަށް ސާބިތު އުފެދޭކަމަށެވެ. އާދަމް ސާދިގުގެ އެއްމެ ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތަކީ މުޅިން ބާރުތަކާއި، އިތުރު ޙައްޤާއި ނުކުތާގެ

މައްޗަށް ދޮގު ހެކިބަހެއް ދިނުން ކަމަށާ، ވީމާ ހެކިބަސްދޭ މީހާއާ ޚަސްމާ މަސްލަހަތާ ޤުރުއާނާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އާދަމް ޝާހިދުގެ ބަޔާން އަދި އިންޓަވިއު ގަބޫލު ނުކުރުމަށް އެދޭކަމަށެވެ.

13.2. މި ނުކުތާގެ ބަޔާނުގައި އިސްތިއުނާފު އަރުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި މުހިއްމު ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

13.2.1. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2023/SC-A/16,17 (ޢަބްދުﷲ ޢަޒީމް ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް އަދި އަޙްމަދު ކަރީމް ރިޟާ ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ގަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހެކި ބަލައިގަތުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ކަންކަން ހުރިގޮތް ފުރިހަމަވާކަމަށެވެ. އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިޒްހާމް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) އުސޫލުތައް މި މައްސަލައަށް ތަތްބީގުކުރުމުން ނަތީޖާއަކީ މި މަރުހަލާގައި ހުރި ބަލައިގަތުން ކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް، ޝަރީޢަތުގެ މަރުހަލާގައި އެ ހުރި ޗެލެންޖްކުރުމުގެ ފުރުސަތު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދިނުން ކަމަށެވެ. ވީމާ، މި މަރުހަލާގައި ހުރި ބަލައިގަތުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ރަނގަޅު ކަމަށެވެ.

ދެވަނަ ނުކުތާ

14. މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ، " އިބްތިދާޢީ ދަރަޖައިގެ އެޕީލް 7 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުމުގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން 9 ވަނަ ނަންބަރުގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުންތަކަކީ އާދަމް ޝާހިދުގެ ވަނަވަރާއި، ކޯޓީ މައުލޫމާތާއި އިޖުރާއީ ލިޔުންތަކާއި ތަކެތީގައި، މި ލިޔުންތަކަކީ ދިރާސާ ބަލައިގަތުމުގައި ކޮންމެހެން ހަމަޖެހިގެންވާ ލިޔުންތަކަކަށް ނުވާތީއާއި މި މައްސަލާގައި އިބްތިދާޢީ ދަރަޖައިގައި

ދޫކުރަން ހުރި ހުރިހާ ލިޔެކިޔުންތަކާއި ހިއްސާކުރުވައިދީ، "މިއީ ދައުލަތުން ފަރާތުގެ ދޫކުރަންޖެހޭ ލިޔުންތައް ކަމަށް ނުދެކޭތީ، މި ހުށަހެޅުން ބަލައިނުގަނެވޭނެ" ކޯޓުން ނިންމީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާ (ދައުލަތުން ހެކި ހާމަކުރުން) އާ ހިލާފަށް" ކަމަށެވެ.

14.1 މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމުގެ ހުލާސާ މި ބަޔާންކުރަމެވެ.

14.1.1 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ދައުލަތުން އާދަމް ސާބިރުއާ ގުޅޭ ވަނަވަރާއި ޗާޓު މައުލޫމާތާއި، އިޖާބާއި ލިޔެކިޔުންތަކާއި ދިފާއަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ކަމަށާއި، އެ ލިޔެކިޔުންތަކަކީ ދިފާޢު ފުރިހަމައަށް ބޭނުންކުރުމަށް ފުރުޞަތު، ދައުލަތުގެ މައިގަނޑު ހެކިވެރިންގެ އަދުވެރިކަމާ ގުޅޭ މައުލޫމާތުކަމަށް ވާތީ އެ ލިޔެކިޔުންތައް ހާމަކުރުމަށް އިންކާރުކުރުމަކީ ޤާނޫނާ ހިލާފުކަމެއް ކަމަށެވެ.

14.2 މި ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި މުހިއްމު ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަމެވެ.

14.2.1 އާދަމް ސާބިރުގެ ވަނަވަރުގައި ހުރި އަސާސީ މައުލޫމާތަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދޫކުރެވިފައިވާ ފޯމު ނަންބަރު 3 ގައިވާ ބަޔާނުގައިވެސް ހުރި މައުލޫމާތުކަމާއި، ހާމަކުރުމަށް އެދޭ މައުލޫމާތުތަކަކީ އާދަމް ސާބިރުގެ އަދުލުވެރިކަން ހިމާޔަތްކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެއްވެސް މައުލޫމާތެއް އެކުލެވިގެން ނުވާކަމަށެވެ. އަދި ހައިކޯޓުގެ ސަރކިއުލަރުގެ [illegible] އާދަމް ސާބިރުގެ ކުށުގެ ރެކޯޑުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރި ނަމަވެސް، ދަށުކޯޓުގައި ކުށުގެ ރެކޯޑު ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ.

އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޒު

15. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ޖަވާބު ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޒެއް ދިފާޢުން ހުށަހަޅައެވެ. ދިފާޢުން ހުށަހެޅި އިޢުތިރާޒުގައި ފާހަގަކުރި ކަންކަން މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

15.1. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާއީލް އިރުފާން މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، މި އިސްތިއުނާފުގައި ނެގި ބަލައިނުގަތުން އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމެއް ހައިކޯޓުގައި ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށެވެ.

15.2. އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަހުން 26 ނޮވެންބަރު 2025 ގައި މައްސަލައިގެ ހިޔަރިންގް ނިމުމުގެ އަޑުއެހުމެއް ދަޢުވާގައި ބޭއްވިފައިވާއިރު، މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައިވާގޮތުގެ މުއްދަތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދައުލަތުގެ ސަރަހައްދުން ބޭރުވެފައިވާކަމަށެވެ. ދައުލަތުގެ ސަރަހައްދު މިހާރު ފިޔަވައިލުމީ، މި މައްސަލަ ހިންގުމުގެ ފައިދާއަކަށް މިހާރު ނެތްކަމަށެވެ.

15.3. މި އިސްތިއުނާފުގައި ޖުމްލަކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދަޢުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމާއި، ދައުލަތުގެ ނިސްބަތުން ޤާނޫނީ ސަބަބު ބަޔާންކޮށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނު") ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ވަކި ޙުކުމެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.

ނިންމުމަށް އައި ގޮތް

16. މި އިސްތިއުނާފު ނިންމައިދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވާ ގޮތް މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

> "1. މި މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤު އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ހިނގާފައިވުމާއި، އަދި ތަޙުޤީޤު ހިނގާފައިވާ
> މައްސަލަ ސަރަހައްދުން ކުރަންޖެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ކަމަކަށް ވާތީ، ޖިނާއީ

އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާއެއްވެސް ކުރިއަށް ނުދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދަޢުވާއަކީ ބާތިލު ދަޢުވާއެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި؛

އަދި/ނުވަތަ

2. ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ 2016/HC-A/451 ގައި، ޝަރީޢަތް އޮތް ކަސްޓަޑީގައި ސަލާމަތުކުރުމާ ކަމުގެ އޮތޯރިޓީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ހިފެހެއްޓުން ކުރިން ބަންދުކުރުމުގެ އަމުރު މި މައްސަލައިގައި ދޫކުރުމުގައި ހުރި ތަފާތުތައް ސަބަބަކަށް ހަދައިގެން ނުވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާއެއްވެސް ކުރިއަށް ނުދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދަޢުވާއަކީ ބާތިލު ދަޢުވާއެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި؛

އަދި ނުވަތަ

3. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާކުރުމުގައި ޤާނޫނީ ހިފެހެއްޓުން ތަޙުޤީޤުކުރުން ބަލަހައްޓާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ދަށުން ދަޢުވާކުރުމުގެ ހަމަތަކާ ޚިލާފު ވެފައިވާތީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ބާޠިލް ދަޢުވާއެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، ނުވަތަ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާއެއްވެސް ކުރިއަށް ނުދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދަޢުވާއަކީ ބާތިލު ދަޢުވާއެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި؛

ނުވަތަ

4. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ގެ ދަށުން އަންނަނިވި ހެކިތައް ޤަބޫލުނުކުރެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި:
(1) ލިޔުން 47 – "ކޮންޓްރޯލްޑް ޑެލިވަރީ އޮޕަރޭޝަން ރިޕޯޓް"
(2) ލިޔުން 3 – އޮފިސަރުގެ ބަޔާން
(3) އޮފިސަރުގެ އިންޓަރވިއު ރިކޯޑިންގ
(4) އޮފިސަރުގެ ހެކިބަސް

އަދި ނުވަތަ

5. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 އަދި 132 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 483/Cr-C/2025 (މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުން) އާ ހަވާލާދީ، އަދި/ނުވަތަ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 482/Cr-C/2025 (ކެނަބިސް ބޭނުންކުރުން) އާ ހަވާލާދީ، އެއްބަސްވި 7 ގައި ވިސްނޭކަމަށް ހުކުމް (ނުވަތަ ހުކުމުގެ ބައެއް ހުރި) ބާޠިލުކުރުމަށް ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާ"

17. ދައުލަތުން [illegible] ވަކީލް، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ތަނެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅަމުންނެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަވާ ނުކުތާތައް

18. އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތައް [illegible] ހުރީ އިސްތިއުނާފީ [illegible] [illegible] މި އިސްތިއުނާފުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

19. ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުގެ ހުކުމެއް ނުވަތަ ނިންމުމެއް ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭނީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ [illegible] ހުކުމް ނުވަތަ ނިންމުން [illegible] [illegible] ގާނޫނާ [illegible] [illegible] ސަބަބުތަކެއް ހުރުމާ، ގާނޫނު [illegible] ނުވަތަ ގާނޫނު [illegible] ކުށެއް [illegible] [illegible] [illegible] ހުރުމާ، ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ [illegible] އަދި އިޖުރާއަތުގައި [illegible] ވަކި [illegible][1] [illegible] ސަބަބުން ކޯޓުގެ ހުކުމަކަށް ނުވަތަ ނިންމުމަކަށް އަސަރު ފޯރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible].

20. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 ([illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible]

---

[1] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible].

(1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(3) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(4) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ހައްގު ގެއްލޭ ގޮތަށްކަމަށް ނުވަތަ އަދުލުއިންސާފަށް ހުރަސްއެޅޭ ގޮތަށްކަމަށް ހަމަޖެހިއްޖެނަމަ ބަންދުކުރަން އެ މުއްސަނަދު ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރަން ކޯޓުތަކުގެ ގާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ [illegible] ވާސިލުވެފައިވާކަމަށެވެ. ގޮތުގައި ގޮތުން ގޮތް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ނުވަތަ ތިރީއަށްވުރެން ޖެހޭ ފިޔަވަޅަކަށް ހުކުމަކަށް ތިރީއަށްވުރެ ބޮޑުވެއްޖެ ނުވާކަމަށް ނުވަތަ ދައްކާފައިވާ ވަނަވަރުތަކަށް ތިރީއަށްވުރެ ބޮޑުވެފައި ނުވާކަމަށް ނުވަތަ ހައްގުތައް ގެއްލުވާލާ ކަމަށް ނުވަތަ އިންސާފަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ކަމަށް ހަމަޖެހިފައިނުވާ ބަންދުކުރުމުގެ އިތުރުން އިތުރުކަމެއް އަދި އެކަމުގައި އުޅުނު ގޮތުގެ ބަދަލުގައި ކޯޓުތަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުކުމަކަށް އެދި ފާހަގަކޮށް ސާބިތުކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީއެވެ.

21. މުއްސަނަދުގެ ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަން ލިބޭ މަޤާމުތަކުން ބަންދުކުރުމުގެ މަސައްލާ ދިރާސާކޮށް ހުކުމެއް ދޭއިރު ބަލާނެ ގޮތް ބަޔާންކޮށް އެ މުއްސަނަދު އަމުރު ލިބޭ ފަދަ ބަދަލު ނުކުރެވޭނެކަން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި 2019/SC-A/98 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވަރުސަސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވަރުސަސް ސަރުކާރު)) ގައި އެކަށީގެންވާ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

22. މި ފަދަ ގޮތަކަށް ގޮތެއް ހަމަޖެހިފައި ބަލައި، އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުން ހިތާމަވެރިކަމަށް ނުވަތަ ގޮތެއް ތަފާސްހިސާބު ކުރުމުގައި ނުވަތަ ގޮތުން މަސައްކަތްކުރުމުގައި ކަމެއް ހުރިކަމަށް ކަމަށް ނުވަތަ ދިނުމުގެ އަސާސީ އިޖުރާއަތު ގޮތެއް ހިނގާފައިވާ ގޮތެއް ތަފާސްހިސާބު ގޮތުން ހަމަ ބަލައިގެން އިތުރު ފިޔަވަޅު ހުރުން ގޮތެއް ސަބަބުތަކެއް މި އިސްތިއުނާފަށް އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގައި އެކަށައަޅައިގެންވާ ވަނަވަރުގައި އެ ނުކުތާތަކަށް ފަރުވާލެއް ހަމަ ގޮތަށް ފާހަގަކުރެވިފައެވެ.

22.1. އިސްތިއުނާފު ފޯރަމެއްގެ އަދި ދެ ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުން ގޮތް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ވަނީ "މި މަސައްކަތުގައި ކޯޓުގެ ހުކުމުގެ ބަޔާންކުރަން ފަހަރަކު ބަލައި އަހަރެމެންނާ ތަފާތު ކުރާދަނޑި ހުރި ހުރިހައިކަމެއް ބަލައި މަސައްކަތުގެ ނުން

ކަމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވުމުގެ. މި ދެ ނުކުތާގެ ގުޅޭ ތަފްސީލަށް ފަރުވާތެރިކަމާއެކު ބަލައިލާ ފަހުން، އިސްތިއުނާފީ މި ދެ ނުކުތާގެ ފަރާތްތަކުގައި ގާނޫނީ ނައްސުތަކާ ހަވާލާދީފައި، ކޯޓުގެ ކަނޑައެޅުން އެ ނައްސުތަކާ ހިލާފުވާކަން ބެލުމުގައި އެކު އެކުލަވައި، ކޯޓުގެ މި ކަނޑައެޅުން އެ ނައްސުތަކާ ހިލާފުވާކަން ފެންނަނީ ކޮން ސަބަބުތަކަކާހުރެކަން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ތަނެއް ނުފެނެއެވެ. ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ މި ދެ ނުކުތާގައި ކޯޓުން ދެ ހުކުމުގެ ބަޔާނުގައި އަދި ދަށުކޯޓުން ހުކުމަކީ ސަލާމަތްކަމެވެ. އެ ނުކުތާ ވާހަކައެއް ނެތެވެ.

22.2. ތިން ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރެއްވި ނިންމުމުގައިވާ ގޮތުން ގާނޫނީ ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ވަނީ "ދަށުކޯޓުން ހުކުމަކަށްވުރެން ދިފާއުގެ ގޮތުގައި މި ދިފާއު ނިގުޅައިދިން ކަމަށް ސަބަބެއް ނުދެކޭ" ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވުމުގެ. މި ނިންމުން ހިފާ ވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށް، އެ ފަރާތުން ދުށް ސަބަބު ކޮންމެވެސް މިންވަރަކަށް އިސްތިއުނާފުގެ ތަފްސީލުގައި[2] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް، ވަކި ދިފާއެއް އެއީ ދަށުކޯޓުން ހުކުމަކަށް ވާސިލުވުން ދިފާއު ގޮތުގައި ނިގުޅައި ދިފާއު ނުކުން ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، "ދަށުކޯޓުން ހުކުމަކަށް ވާސިލު ދިފާއު ކަމަށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދިފާއު އުފެދުން، މި މާއްދާގެ ދަށުން ދައްކާ ދިފާ ފަރާތުން އެ ދިފާއު ހުށަހަޅައި ބަލަނީ މިންވަރަކުން އެ ދިފާއު ސާބިތުކުރުވުމަކީ، އެ ދައުވާ ބޯޅުން ބަލައި ނަގަކަށް އެ އިސްތިސުނާ ކޯޓުން ކަނޑައަޅައި، ދިފާއު ނިންމާފައިވާން" ކަމަށް އަންނަ އިބާރާ ހިފާފައިވާކަމަށް ދުށް ގޮތުގެ ނުވަތަ ސަބަބު ކޯޓައިކަން އިސްތިއުނާފުގެ ބަޔާނުގެ އެފާދަ މިންވަރަށް ގޮތަށް ފަހުން މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ތަފްސީލު

---

[2] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އުޞޫލު ހައިކޯޓުގެ ޤަވާޢިދުގެ 7.3.8 އަދި 7.3.9

ނުފެނެއެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފުސީލުގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި، މި ނުކުތާގައި ހަވާލާދޭ ހުށަހެޅުން ބަލައިގަތުމަށް އެދި ދަށުކޯޓަށް ހުށަހެޅި ސަބަބުތައް ހަމަ އެގޮތުގައި ތަކުރާރުކޮށްފައެވެ.

22.3. ހަތަރު ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނިންމުމުގައިވާ ޤާނޫނީ ގޯހެއް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކޮށްފައި ވަނީ "މި އެންމެހައި [illegible] މި މަރުޙަލާގައި މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުތަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވުމެވެ. މި ނުކުތާގެ މުޅި ތަފުސީލަށް ވެސް ފަރުވާތެރި [illegible] [illegible] [illegible]، މި ނުކުތާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނިންމުން އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުފެނެއެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފުސީލުގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ މި ހުށަހެޅުން ބަލައިގަތުމަށް އެދި ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ސަބަބުތައް ހަމަ އެގޮތަށެވެ. އެ ނޫން ކަމެއް ނުދެކެވެ.

22.4. ފަސް ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނިންމުމުގައިވާ ޤާނޫނީ ގޯހެއް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކޮށްފައި ވަނީ "އެކަންކަމަކީ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގެ ތެރެއިން އެކަންކަން ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] މި [illegible] ބަލައިގަތުމަށް" ކޯޓުން ނިންމާފައިވުމެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފުސީލުގައި ވެސް މި ނިންމުން ޤާނޫނީ

އުސޫލަކާ ހިލާފުވާ ކަމަށް ދެކެނީ ބީލަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވުމެވެ. ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައިވާ ގާނޫނީ ނަޞްޞާއި ހިމާޔަތްކުރާ އުސޫލުތަކެވެ. ތަފްސީލުގައި ހުރީ މި ނުކުތާގައި ވެސް ހަވާލާދޭ ހުކުމަކުން ބަލައިގަތުމަށް އެއީ ދަރަޖައިން ހުރިހާ ސަބަބުތަކެވެ. އިސްތިއުނާފު ބަޔާނުގައި ނުވެއެވެ.

22.5. ހ ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުމުގައިވާ ގޮތުން ގޮތް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ވަނީ "މިއީ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރެވޭ ގޮތުގެ ކަމަށް ނިކުތީ، މި ހުކުމުގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ" ގޮތުން ނިންމާފައިވެއެވެ. މި ނުކުތާގައި ހަވާލާދީ ހުކުމުގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ދަރުމަތުން ނިންމި ސަބަބެއް "...... އެގްރީމެންޓު 7 ގެ ގޮތުގައި ހުކުމަށްފައިވާ ލިޔުމުގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން 9 ވަނަ ނަންބަރުގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުންތަކަކީ އަދަދު ސާބިތުވާ ބައިގައި އަދާކުރެވޭ ވަނަވަރައި، ގޮތް މައްސަލާގައި އިޖުރާއީ ލިޔުންތަކަކީ ވަނީ، މި ލިޔުންތަކަކީ ދިފާޢު ބައްލަވައިދެވިކަމުގެ ކާރުވާނުން ހުޅުކުރުމަށް ލިޔުމުގެ ނަންބަރު މި ތައުސާފުގައި އިވުމާ ބަރާބަރު ދެކޭކަން ހުރި ހުރިހާ ލިޔުންތައް ހިއްސާކުރުމަށްފައި" ކަން، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނިންމުމުގެ 23 ވަނަ ނުކުތާއިން އެނގެއިރު، ކޯޓުގެ މި ތިޞާރުކަމުން ގޮތުގެ އުސޫލަކާ ހިލާފުވާކަމަށް ދެކޭ ސަބަބަކީ ކޯޓަކުން އިސްތިއުނާފު މި ނުކުތާއިން ފެންނަކަން ނެތެވެ. ކޯޓުން ޤަބޫލު ދެކޭގޮ ސާބިތު ސާފުވެ ނުވެއެވެ.

22.6. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ ނުކުތާއެއްގެ ނިމުކަމުގައި ގޮތުގެ ނަޞްޞާއި ހިމާޔަތާއި، ކޯޓުގެ ނިންމުމުން ނުވަތަ ކަނޑައެޅުން އެއް ހިލާފް ހަމައެކަނި ބަޔާންކޮށްދީފައިކަން އިސްތިއުނާފު މައްޗަށް ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުގައި ސަބަބުތަކެއް ދެއްކުމަށް އެއްވެސް ގޮތަކުން ވެސް ހަމަ ބަލައިނުގަނެ ބާވަތަށް ގޮތުގައި ސާބިތުވެއް އެ ސަބަބުތަކުން އެކުއެރުން ޤަބޫލުކުރެވޭ. އެ މިންވަރު މި އިސްތިއުނާފުގައި ކަށަވަރު ނުވެއެވެ.

22.7. މި އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަވާން އޮތް އެހެން އެއްޗަކީ، އެއީ ދަށުކޯޓުގެ އެއްވެސް ނިންމުމެއް ބާޠިލުކޮށް ކަނޑައަޅަން އެދިފައި ނެތްކަމެވެ. ނުވަތަ ވަކި ކަނޑައެޅުމެއް ގާނޫނީ އުސޫލަކާ ޚިލާފުކަމަށް ނިންމައިދިނުމަށް އެދިފައި ނެތް ކަމެވެ. ޖުމުލަކޮށް އެދިފައި ވަނީ ދަށުކޯޓުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުންތައް އެ ގޮތުގައި ބަލައިދެއްވުމަށެވެ. އެ ހުށަހެޅުންތަކުގެ [illegible] ދަށުކޯޓުން ކަނޑައެޅި [illegible] އެ ހުރި ގޮތް [illegible] އެ ހުށަހެޅުންތަކުގައި މި ކޯޓަށް އެދިފައި ނުވާތީ [illegible] [illegible] [illegible].

23. ވީމާ، މި ބަޔާންކުރި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، މި އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އެއްވެސް ނުކުތާއަކުން އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] ކަމުގައި [illegible] [illegible].

ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

24. [illegible] ސަބަބުތަކަށްޓަކައި [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައި މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމާލީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢުގެ ރައުޔު

25. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްބާރިއު ހުސައިންގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޖަމީލް މޫސާގެ ރައުޔު

26. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްބާރިއު ހުސައިންގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ފަހެ، ބަޔާންކޮށްދިޔަ ކަންކަން އެ ގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B3/SHN/(482-483,2025)/2025/06 "ޝަރީޢަތް ނިމެން ހަމައަށް ބަންދުގައިބެހެއްޓުމަށް ނިންމި ނިންމުން" (10 ނަންބަރު 2025) އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، މި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުން ބާތިލުކުރަން ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މި ގަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ގަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްފައްޔާޒް ޙުސައިން
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު ދީދީ